

Bio nastavnik crtanja na realnoj gimnaziji u Tuzli i Sarajevu. Od 1925 stalno živi u Njemačkoj. Radi slike u ulju i crteže ugljenom. Na realistički način slika genre-scene, pejzaž, portrete i portretne studije. Portretisao niz ličnosti austro-ugar. uprave u BiH. Izlagao u Tuzli, Sarajevu (1917), Londonu (1919), Osijeku (1925) i Novom Sadu.

LIT.: Izložba umjetnika iz Bosne i Hercegovine, katalog, Sarajevo 1917. — *Š. Sekulić*, Minhenska škola i srpsko slikarstvo, Zbornik radova Narodnog muzeja, 1959, str. 274.

14. Vasilije Obrada (Cico), slikar, scenograf i karikaturist (Skadar, 12. II 1914 — Skoplje, 10. XII 1962).

Studirao na Umetničkoj školi u Beogradu (diplomirao 1938). Po završetku studija radi u Skoplju niz godina kao scenograf Narodnog pozorišta. God. 1957 priredio u Skoplju samostalnu izložbu akvarela i karikatura. Pored karikature (pretežno političke karikature u dnevniku »Nova Makedonija«) bavio se ilustracijom i opremom knjiga, izradom plakata i drugim vrstama primjenjene umjetnosti. N. P. T.

15. Zora, slikar (Beograd, 17. II 1902—). Umetničku školu završila u Beogradu 1926, bila u Parizu na Académie scandinave (1927—29). Radi portret, pejzaž, mrtvu prirodu, akt.

Do 1960 slika u realističkom duhu sa nešto slobodnijim odnosom boje (*Stara Skoplje*; *Bunjevka*); otada u svaja pouke fovizma i radi slike u jakom koloritu crveno-zelenih harmonizacija (*Rugovska ratnička igra*; *Malisorka*; *Masline*). — Izlagala je 1928—36 s udruženjem »Jefimija« u Skoplju, od 1936 na izložbama »Cvijete Zuzorić« i ULUS-a, zajedno sa N. Martinovskim u Beogradu 1932 i na jugoslov. izložbama u inostranstvu. Samostalne izložbe: Beograd 1936 i 1952, Caracas 1957. K. Pav.

POPOVIĆ-BOŽIČKOVIĆ, Vera v. Božićković-Popović, Vera

POPOVO POLJE, kraška ravnica površine 185 km² u juž. Hercegovini.

Uz naselja smještena na rubu polja nalaze se brojne nekropole sa više od 600 stećaka raznovrsnih oblika. Važnije nekropole su: Kotezi, Veličani, Dubljani, Dobromani, Žakovo, Lug, Staro Slano, Djedići, Krajkovići, Orašje i Zavalu. Znatan broj stećaka ima ukrasne motive među kojima se ističu povijena vitica sa trolistom, štit sa mačem i krst. Desetak primjeraka imaju natpise u starobosanskoj cirilici (Veličani, Dračevo, Žakovo, Staro Slano).

LIT.: *Ć. Truhelka*, Starobosanski mramorovi, GZMBiH, 1891, str. 374 i 378—85. — *Isti*, Stari hercegovački natpisi, ibid., 1892, str. 215—19. — *M. Vego*, Novi i revidirani natpisi..., ibid., 1962, str. 228—38. Š. Bić.

PÖPPELMANN, Matthäus Daniel, njemački graditelj (Hersford, oko 3. V 1662 — Dresden, 17. I 1736).

God. 1686 stupa u dvorsku službu u Dresdenu, gdje tada započinje obnova Alt-Dresdena koji je dvaput stradao od požara; 1705 postaje zemaljski graditelj. Polazi na studijsko putovanje u Beč i Rim (1710), boravi 1713 u Varšavi (po narudžbi kralja Augusta Jakoga radi projekte — neizvedene — za pregradnju Kraljevskog dvora i Saskog dvorca), a 1715 u Francuskoj. Na njega su ponajviše djelovale građevne koncepcije J. L. Hildebrandta, Fischera von Erlach i C. Fontane; Pöppelmannovi radovi koji — zajedno s djelima B. Permosera — nose naziv »sasko-augustovski stil« (u prvoj trećini XVIII st.), predstavljaju kongenijalnu primjenu dostignuća spomenutih graditelja. P. je u svom opusu ostvario prijelaz iz njem. baroka u rokoko, dajući mu specifičnosti svoga ličnog izraza: stapanje kontrasta, usklađivanje omjera građevina, efektno grupiranje masa. Sve se te komponente odražuju u njegovu najznačajnijem djelu *Zwingeru* u Dresdenu (1709—19); to je pačeterinasti trg sa zaobljenim uglovima, okružen prizemnom zatvorenim galerijom, sa 4 jednokatna paviljona i paviljonskim ulazom na dužoj zap. strani. Ist. trakt nije izgrađen; tek je 1847—49 G. Semper spojio juž. i sjv. trakt izgradnjom *Gemäldegalerie*. Znato stradao u Drugome svjetskom ratu, Zwinger je obnovljen. To je najznačajniji arhitektonski ambijent njem. prijelaznog razdoblja iz baroka u rokoko, koji dokazuje inventivnost i smisao za mjeru ovoga značajnoga graditelja.

DJELA: Rezidencija u Dresdenu (neizveden projekt iz 1705); Pal. Taschenberg u Dresdenu (1707—11); dvorac Joachimstein kod Zittaua (1713—29 uz suradnju Ch. Beyera i J. F. Karchera); Japanisches Palais u Dresdenu (1715); pregradnja 1717—33, ponovna pregradnja 1784; dvorac Pillnitz na Labi (1720—21, suradnik Longuelune); pregradnja srednjov. lovačkog dvorca Moritzburg (1723—33); Augustov most u Dresdenu (pregradnja i dekoracija postojećeg mosta 1727—30); samostalna izvedba ili suradnja na nekoliko sakralnih objekata.

LIT.: B. A. Döring, Matthäus Daniel Pöppelmann, Dresden 1930. M. Muš.

POPRSJE v. Bista

POPULONIJA (etruski **Pupluna**, lat. **Populonia**, **Populonium**), stari etruski grad na Tirenskom moru kod Livorna u Toskani, Italija.

Nastanjen već u neolitiku. U punom je cvatu u razdoblju — VII do — IV st. U — IV st. kuje i svoj novac. U blizini grada otkopane su dvije nekropole s grobnim komorama, a u samom gradu nalaze se ostaci zidina i građevina iz etruskog i iz kasnijega rim. doba.

PORCELLIS (Parcellis, Perselles), Jan, holandski slikar (Gent, oko 1584 — Soeterwoude kraj Leidena, 29. I 1632).

Radio u Rotterdamu, Antwerpenu, od 1622 u Haarlemu, a od 1624 u Amsterdamu. Slika gotovo isključivo marine; dok su njegovi prethodnici obrađivali motiv mora na ilustrativan način i u kolorističkom šarenilu, P. prvi osvaruje marinu kao atmosferski štimung u tmastim tonalitetima, kao doživljaj neposredno zapažene stvarnosti prirode. Redovno prikazuje uzak trak obale i vrlo nizak horizont, a dominantna je uzbudana masa zapjenjenoga mora. Izradio 20 bakropisa s jednakim motivima, uz poneki štafažni lik ribara; kao bakropisac povodi se za tehnikom izrazom J. Callota. — Sljedbenik mu je bio sin *Julius P.* (oko 1609—1645).

PORCULAN (engl. *porcelain*, franc. *porcelaine*, njem. *Porzellan*, tal. *porcellana*), najfinija vrsta keramike (v.). Naziv potječe od vrste školjke porcella, koja je svojom bjelinom i teksturom ličila na p. importiran iz Kine, njegove domovine. Taj se naziv u Evropi isprva upotrebljavao i za neke druge proizvode, na izgled slične, npr. za sedef, bijelo opakno staklo i za različite vrste bijelo ocačljene keramike rađene u nastojanju za imitiranjem kin. porculana (npr. delftska fajansa). Danas se tim nazivom klasificiraju isključivo proizvodi bijele, nepropusne, staklaste i proziraste mase, tako tvrđi da se ne mogu parati čelikom. Prevučeni su redovno prozirnrom, bezbojnom ili obojenom ocačlinom, osim tzv. biskvita (bijelih, neocačljenih proizvoda, najvećim dijelom figurálnih).

Porculani se dijele na tzv. tvrde i meke; oni se međusobno ne razlikuju toliko tvrdoćom same mase koliko njenim sastavom, vrstom i otpornošću ocačline, te visinom temperature kod pečenja. Tvrđi, tzv. pravi ili prirodni p. proizveden je na bazi kaolina (najfinije bijele vrste gline) te glinenca i bjelutka, a peče se na temperaturi do 1500° C. Sastav ocačline sličan je sastavu mase, to je pretežno glinenac pomiješan s vapnom, sodom, potašom, bjelutkom i dr. Višokim pečenjem caklina postizava tvrdoću temeljne mase. Meki ili tzv. umjetni p. (franc. *pâte tendre*, njem. *Frittenporzellan*, engl. *soft paste*) proizvodi se složenim kemijskim postupkom (bez upotrebe kaolina), mrvljenjem i miješanjem raznovrsnoga kamenja, pretežno vapnenaca (mramora, alabastra i sl.) sa staklastim masama od silicija, aluminija, sode, potaše i pijeska (tzv. *frita*). Peče se na nešto nižoj temperaturi od tvrdog porculana zbog lakše topivosti mase i osjetljivosti ocačline koja sadrži određen postotak olova ili kositra. Plastičnost mase je manja; taj se p. teže oblikuje, krhkiji je, a njegova ocačlina mekša te se može strugati čelikom. Niža temperatura pečenja omogućuje širu skalu boja, osobito pastelnih. Teškoća i skupocina njegove proizvodnje, manja otpornost, no ujedno i izvanredna ljepota i intenzivnost boja te baršunasto topli odsjaj površnje ograničile su ga na izrazit predmet luksuza. Izrađivao se naročito u Francuskoj tijekom XVII i XVIII st., kad još nije bio poznat način proizvodnje pravoga tvrdog p. a i zbog pomamljanja nalazišta kaolina. U Engleskoj proizvodio se tzv. meki, prirodni p., nazvan koštani ili fosfatni (*bone-porcelain* ili *bone-china*), izrađen doduše na bazi kaolina i glinenaca, no uz dodatak koštanoj pepela; prevučen olovnom ocačlinom bio je manje otporan, iako se masa isticala čistom bjelinom i visokom transparentnošću.

P. su otkrili kin. lončari. Tačno vrijeme njegova iznašaća nije poznato; sigurno je da se proizvodio već za dinastije T'ang (618—906). Najstariji kin. porculani odlikuju se jednostavnošću oblika, ljepotom fino nijansiranih, pretežno jednobojnih ocačlina i plemenitošću materije; u toku razvoja skala boja sve se više proširuje, oblici bivaju sve raznovrsniji a slikani ukras sve naglašeniji. Vodeći centar proizvodnje od XI st. bila je carska manufaktura Ching-tě-Chên kraj Nankinga, koja je još i danas u pogonu.

Prve kin. porculane uvezla je Evropa već potkraj Srednjega vijeka putem importa, koji se pogotovo razvio osnivanjem istočnoindijskih trgovačkih kompanija u toku XVII st. Taj je p. bio u Evropi neobično cijenjen i skup. Prvi po-

PORCULAN. Čajnik. Manufaktura Meissen, XVIII st. Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt